

Informaatiolukutaito ja uusi sukupolvi kohtaamispisteessä

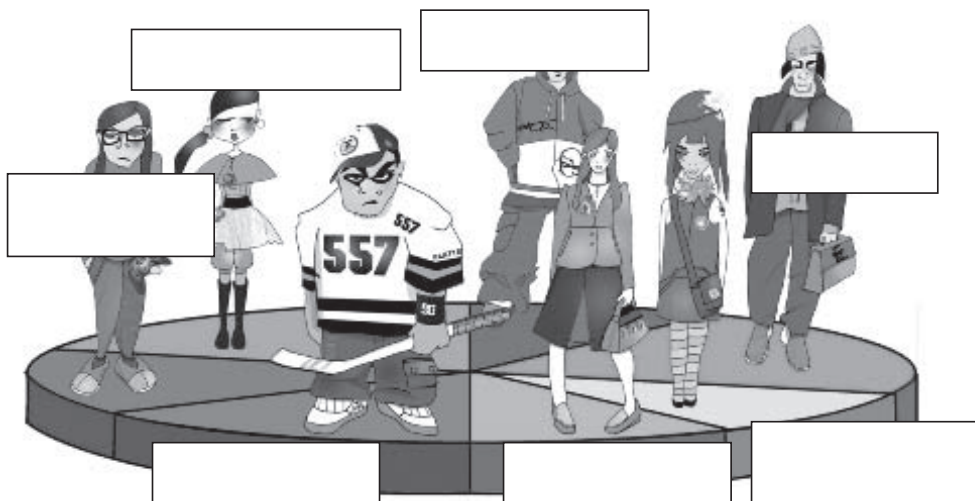
Marja Mikola

Informaatiolukutaito ja nuorten elämäntyylit olivat keskeisiä aiheita Suomen tieteellisen kirjastoseuran Opintopalvelutyöryhmän järjestämässä seminaarissa viime vuoden lopulla. Nuorten arvot ja medioiden käyttö onkin yllätyksellistä – netti yhdistää erilaisia nuoria, kolmasosa nuorista lukee kuitenkin kirjoja ja lehtiä ja pehmeät arvot näyttävät vahvistuvan. Informaatiolukutaidosta kuultiin puheenvuoroissa monia näkökulmia: yhteistyölle löytyi mallikkaita lähestymistapoja ja opetuksen tulosten ja vaikutusten arvioinnille välineitä sekä kansainvälisiä kokemuksia IFLA:n informaatiolukutaidon työryhmän toiminnasta.

Seminaarin toisena pääpuheenvuorona kuultiin Kansallisen nuorisotutkimuksen tuloksista (2007), joita esitteli 15/30 Research Oy:n markkinointipäällikkö Mikko Ampuja. Tutkimus kokoa vuosittain markkinoinnin tueksi kuvaa 15–25-vuotiaiden nuorien elämäntyylisiä, arvoista, asenteista ja kiinnostuksen kohteista sekä kulutuskäyttäytymisestä ja median käytöstä.

Netti yhdistää erilaiset nuoret

Ampujan mukaan käsitettä ”suomalainen nuori” ei ole, vaan nuorten elämäntyylit sirpaloituvat. Tutkimuksen pohjalta nuorten elämäntyylit voidaan erotella kapinallisten, syrjäänvetäytyvien, älyköiden, maailmanparantajien, perinteisten, itsevarmojen ja trenditietoisten ryhmiksi, joihin nuoret sijoittuivat melko tasaisesti.

Kuva 1. Nuorison elämäntyyli-segmentit Kansallisen nuorisotutkimuksen 2007 mukaan.

Ampuja kuvaili syrjään vetäytyjien ryhmää perinteisen elämän kannattajiksi, joilla on vain muutamia ystäviä ja he harrastavat urheilussa yksilölajeja. Heistä valtaosa (86 %) on miehiä. Heidän suosimiaan lehtiä ovat esimerkiksi tekniikan Maaailma ja MikroBitti. Kapinalliset puolestaan ovat minäkeskeisiä, yhteiskunnan taholta tulevan paineen vastustajia. Heille tyypillinen lehti on Soundi.

Maailmaparantajat ovat sukupolven omatunto, jolle luonto ja suvaitsevaisuuden edistäminen on tärkeää. He toimivat järjestöissä ja yhdistyksissä ja ilmaisevat mielipiteitään mm. mielenosoituksissa. Käsityöläisiä ja muusikoita on tässä ryhmässä runsaasti. Perinteiset ”koti, uskonto ja isänmaa -ajattelua” kannattavat ovat turvallisuushakuisia ja perhekeskeisiä.

Älyköt edustavat pehmeitä arvoja, älyllisyyttä ja lukeminen on heille tärkeää. He eivät ole yhtä suvaitsevaisia kuin maailmaparantajat. Ryhmässä on paljon korkeakouluopiskelijoita. Itsevarmojen ryhmä koostuu enimmäkseen miehistä, joilla on paljon ystäviä, aktiviteetteja, kokemuksia ja joille menestyminen on tärkeää. Vaikka he ovat ahnein ryhmä, he kokevat yllättäen vähiten stressiä. Trenditietoisille ulkonäkö ja puukeutuminen sekä shoppailu on tärkeää. Näistä 86% on naisia.

Nuorisokulttuuri näyttäisi olevan menossa so-

siaalisempaan suuntaan. Aiempien tutkimustulosten pohjalta ennakoidaan, että syrjäänvetäytyjien ja kapinallisten ryhmät tulevat pieneneväksi ja perinteisten arvojen kannattajien ryhmä tulee kasvamaan.

Pehmeämmät arvot näkyvät nuorten ajatusmaailmassa. Kiire, stressi, suorittaminen ja menestyminen eivät kiinnosta nuoria. Välinpitämättömyys ja piittaamattomuus asioiden tilasta ärsyttävää heitä, mutta luonto ja lähimmäiset ovat tärkeitä.

Nuorten mediankäyttötutkimus murtaa myyntejä suhtautumisesta nettiin ja printtimediaan. Kirjallisuuden ja sanomalehtien ystäviä oli 33 % nuorista. Nuoret eivät siis ole hylkäämässä painettua sanaa. Sähköisen median, siis radion, television ja netin suurkuluttajia oli toinen kolmasosa (31 %). Internet näyttää yhdistävän kaikkia nuorten ryhmiä - jopa passiiviset nuoret kertoivat viettävänsä netissä 500 minuuttia viikossa.

Netin suurkuluttajat olivat verkossa 2 745 minuuttia. Yhteisölliset palvelut, kuten IRC-galleria ja Facebook tai sähköposti mahdollistavat kavereiden tapaamisen ja luovat sosiaalisen verkoston ja korvaavat lähibaarissa tapaamisen. Nettikäyttöön on tullut myös omat rutiininsa. Ensimmäiset nuoret liikkuvat sosiaalisissa verkostoissa ja siirtyvät sitten opintojen, harrastusten tai työelämän asioiden pariin.

Informaatiolukutaito osaksi opiskelua yhteistyöllä

– Missä on tahto, siellä on tie, totesi professori Anna Raija Nummenmaa esityksessään oppimisesta ja informaatiolukutaidosta.

Nummenmaa hahmotti opinnäytetyön suunnittelu-, tiedonhankinta-, motivaatio-, kirjoittamis- ja itsearviointiprosesseina. Näistä arviointi on tärkein oppimisen ylläke. Se voidaan toteuttaa itsearviointina, vertaisarviointina tai ulkoisena arviointina. Kehittävää palautetta tarvitaan niistä asioista, joihin pyritään vaikuttamaan. Koska tiedonhankinta- ja käsittely on keskeistä tutkimustyössä, tulisi myös tiedonhankintasuunnitelman olla osa opinnäytetyötä.

Keskustelussa sivuttiin motivointia ja laitosten ja kirjaston välistä yhteistyötä. Painotettiin, että informaatiolukutaidon opetuksen tulisi osua oikeaan aikaan. Tärkeinä yhteistyömuotoina nähtiin opettajien koulutuksissa mukana olo sekä yhteistyön kehittämispalaverit.

Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjastonjohtaja Riitta-Liisa Karjalainen puuttui kirjastojen huonoon kurssikirjatilanteeseen, tietämättömyyteen e-aineistoista sekä tiedonhakukurssien oikea-aikaisuuden ongelmiin. Informaatiolukutaito tuntuu myös olevan opettajille vaikeasti ymmärrettävä. Tilanteen korjaamiseksi opettajille onkin tarjottu lisätietoa kahvikupin turvin.

Tiedonhaun opetustarve lisääntyi yhteisten tapaamisten seurauksena. Opetusta tarjottiin klinikkaopetuksena kolmena päivänä viikossa, tehtävät palautettiin sekä kirjaston opettajalle että työn ohjaajalle. Tarkoituksena oli samalla tietokantojen piilomerkkinointi opettajille. Yhteistyössä edettiin myös kehittämään kurssikirjahankintaa. Uusia haasteita ovat kumppanuuden eteenpäin vienti, informaatiolukutaidon opetuksen kehittäminen sekä riittävien resurssien käytön saaminen.

Opetuksen seuranta ja arviointi kertoo tuloksista

Informaatikko Kaisu Clarot Oulun yliopistosta

kertoi kirjastopalveluiden näkyväksi tekemisestä. Tiedonhaun opetusta kartoittavalla ja seuraavalla työkalulla voitaisiin osoittaa, mitä resursseja tiedonhaun opetus vaatii ja millaisia tuloksia se tuottaa. Näkyvyyttä on haettu esimerkiksi yliopiston hallinnon ja johdon, opiskelijoiden sekä opetushenkilökunnan suunnasta. Seminaarissa nähtiin myös hauska kirjaston fuksiesite, mikä syntyi tämän projektin tuloksena.

Opiskelija Lauri Sainio Oulun yliopiston ylioppilaskunnasta puuttui infoähkyyn ja massasta löytyvän tiedon luotettavuuden arviointiin. - Opiskelussa kehoitetaan kriittiseen ajatteluun, mutta se ei ole oikein mahdollista luentopohjaisessa opiskelussa, hän arvioi. Hän ei ollut kovin innostunut informaatiolukutaidon opetuksen pakollisuudesta, vaan piti vapaaehtoisia opintoja sopivampina.

Keskustelussa sivuttiin medialukutaidon opetusta toisen asteen oppilaitoksissa ja todettiin, että opettajat huolehtivat oman alansa tiedonhaun opetuksesta. Pedagogisen informaattikon virkoja on kuitenkin muutamissa oppilaitoksissa ja kirjastoissa jo olemassa.

Informaatikko Eva Tolonen kertoi seminaariyleisölle IFLA:n informaatiolukutaidon jaoston toiminnasta. Jaostot järjestävät ohjelmaa konferensseihin, osallistuvat projekteihin ja julkaisu-toimintaan. Unescon tuella on tuotettu kansainvälinen informaatiolukutaidon hakemisto, Infolit Global (www.infolitglobal.info), josta löytyy mm. tietoa aiheeseen liittyvistä kursseista, hankkeista ja julkaisuista. Käyttäjät voivat itse täydentää tietoja hakemistoon. Myös suomalaisia hankkeita toivotaan hakemistoon mukaan. Seminaariesitykset löytyvät osoitteesta: <http://www.helsinki.fi/infolukutaito/seminaarit/tehoa.htm>

Tietoa kirjoittajasta:

Marja Mikola, kirjastonhoitaja
Tritonia –kirjasto, Vaasa
STKS:n Opintopalvelutyöryhmä
email. marja.mikola@tritonია.fi